

науково-технічними потенціалами). У таких умовах, необхідний сталий розвиток аграрної сфери, у якому добробут людей, навколишнє середовище, природні ресурси та людський капітал, втілений у досягненнях науки, освіти, проривних технологіях, високих моральних цінностях, – категорії нероздільні, рівновеликі й такі, що взаємно доповнюють і збагачують одна одну. Для України, яка перебуває в пошуку свого шляху, дуже важливо не припуститися принципових помилок.

Ризик полягає в тому, що значно легше віддати перевагу успішному „шаблону”, зокрема зовні привабливому фінансовому інструментарію, без урахування в єдиній, цілісній моделі екологічної та соціальної сфер.

Тим більше, що втілення концепції сталого розвитку не гарантуватиме швидкого зростання аграрної сфери, натомість вимагатиме напруженої роботи й консолідованих зусиль політиків, управлінців, учених та всього прогресивного населення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Веклич О.О. Економічний механізм екологічного регулювання в Україні. – Київ:[Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів], 2003. – 88 с.
2. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: Підручник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2002. – 346 с.
3. Подольчак М.Г., Загвойська Л.Д. Методи визначення економічної вартості компонентів довкілля// Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2004, вип. 14.7. – С. 68–76.
4. Синякевич І.М. Економічні інструменти екополітики: теорія і практика// Економіка України, № 10. – 1999. – С. 78–83.
5. Шостак Л. Б. Нормативная макроэкономическая модель роста в рамках социо-экологических ограничений// Экономика промышленности. – 2000. – №3.– С. 177–183.
6. Bishop, R. Romano, D. Environmental Resource Valuation: Applications of the Contingent Valuation Method in Italy. – Kluwer.: Academic Publishers, 1998. – 286 p.
7. European Council. Sustainable Development Strategy.– EC DOC10917/06, 2006.–29 p.

УДК : 325.455:175

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ АПК

Гаврилова Ю.О. – асистент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Важливу роль у розвитку аграрного сектора економіки відіграє рівень фінансового забезпечення відтворення виробничого процесу сільськогосподарських підприємств України. Незважаючи на вжиті

державою заходи, процес кредитування агроформувань майже призупинився, динаміка процентних ставок залишається непідконтрольною, кредитна політика належить до найслабших ланок державного регулювання, а теоретичні й методологічні підвалини цього процесу не відповідають сучасним вимірам економічного простору. При цьому гостро постала проблема розбудови адекватної фінансово-кредитної інфраструктури як потужного стабілізаційного важеля та інструмента спрямування в аграрну сферу економіки істотних фінансово-кредитних потоків. В умовах поглиблення ринкової і структурної перебудови аграрного сектора економіки України особливого значення набувають розвиток та удосконалення фінансово-кредитного механізму, спрямовані на гарантування продовольчої безпеки країни і регіону, створення умов стійкого нарощування конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції та забезпечення державної підтримки товаровиробників агропромислової сфери. У процесі становлення ринкових відносин підвищується відповідальність і самостійність суб'єктів господарювання у підготовці та прийнятті управлінських рішень. Їх ефективність зумовлюється обґрунтованою, своєчасною та всебічною оцінкою існуючого та прогнозованого фінансово-економічного стану підприємств АПК.

Дуже складними для аграрного сектора економіки в ринкових умовах виявилися фінансово-кредитні відносини. Попит сільськогосподарських товаровиробників на фінансові та кредитні ресурси не задовольняється повною мірою. Основна причина - непомірно висока плата за користування кредитами, що при нинішньому рівні рентабельності робить залучення кредитів збитковим.

Стан вивчення проблеми. Взаємодія інститутів фінансово-кредитної інфраструктури агропромислового комплексу досліджували А.І. Алтухов, І.М. Буздалов, А.В. Гордеєв, В.А. Горемикін, А.П. Задком, В. П. Зотов, М.М. Коробейников, І.Б. Маслова, М. Л. Лішанський, С. В. Огнівцев, В.М. Пахомов, В.Н. Папело, П.М. Першукевіч, А.В. Петриків, А.Л. Пустуев, Г.В. Тимофєєва, Є.В. Серова, А.Т. Стадник, В.Ф. Стукач, А.І. Сучков, І.Ф. Хіцков, В. Н. Хлистун, Р.Н. Черній, Р. Г. Янбих. Проте багато аспектів, пов'язаних із необхідністю розвитку й удосконалення фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств, досі поза увагою. Постає проблема формування нових вимірів і підходів фінансового забезпечення аграрних підприємств.

Завдання дослідження. Дослідження функціонування зовнішніх джерел фінансування, визначення основних проблем, причин їх виникнення та перспектив розвитку фінансово-кредитної інфраструктури АПК.

Результати досліджень. Одним із стратегічних напрямів державної аграрної політики в Україні є формування аграрного ринку. Ринок являє собою сферу прояву економічних відносин з приводу розподілу споживаної частини суспільного продукту, його реалізації шляхом обміну грошових доходів населення на товари. Важливою умовою функціонування ринку є наявність добре розвинутої інфраструктури. За рівнем розвитку ринкової інфраструктури можна судити про ступінь розвитку ринку, ринкових відносин у країні.

Фінансово-кредитна інфраструктура – особливе багатогранне економічне утворення, яке виступає як сукупність специфічних видів діяльності господарюючих суб'єктів на фінансово-кредитному ринку. Ці суб'єкти,

здійснюючи кожен свій вид діяльності, вступають в економічні відносини між собою, і реалізація цих відносин відбувається в процесі руху активів на фінансовому ринку, оскільки фінансово-кредитна інфраструктура уособлює в собі сукупність чинників матеріального, фінансово-економічного, методичного характеру та організаційно-правових форм, що опосередковують фінансово-кредитні відносини і пов'язують їх у єдине ціле, виступаючи підвалинами їх функціонування і розвитку. Нині не відпрацьований єдиний комплексний підхід до адаптації та розбудови фінансово-кредитної інфраструктури, як необхідного компоненту й цілісної системи щодо розвитку фінансово-кредитних відносин в аграрній сфері.

Фінансово-кредитна інфраструктура АПК - це сукупність інститутів, що забезпечують необхідні фінансові умови для нормального функціонування та розвитку соціальної сфери села. Фінансово-кредитна інфраструктура АПК є відкритою системою, рівень і напрями розвитку якої знаходяться в безпосередній залежності від існуючої економічної системи. На процес її формування впливає цілий ряд факторів, які доцільність розглядати з двох позицій: стримуючі і сприятливі.

Кількість стримуючих розвиток інфраструктури факторів значно перевищує число сприятливих, що і пояснює недостатню ефективність функціонування елементів фінансово-кредитної інфраструктури АПК, незбалансованість і відсутність координації їх діяльності.

Фінансово-кредитна інфраструктура включає в себе дві складові: державну і приватну комерційну. Державна складова представлена установами, які забезпечують рух фінансових потоків, правові засади функціонування як елементів інфраструктури, так і всіх учасників відтворювального процесу, здійснюють контроль за їх діяльністю. Комерційна складова по суб'єктним характеристикам досить різноманітна.

Сільське господарство сьогодні найбільше потребує фінансової підтримки та фінансового захисту, що зумовлюється: сезонністю виробництва, циклічністю, великим періодом кругообігу капіталу, станом його матеріально-технічної бази, недосконалістю амортизаційної політики, диспаратом цін між продукцією сільського господарства і промисловості, особливостями технологічного процесу, його соціально-економічною значимістю. У результаті дослідження фінансового забезпечення сільгосп підприємств з'ясовано, що:

- сільськогосподарські підприємства працюють за рахунок власних ресурсів, які на сьогодні за питомою вагою є значними, однак недостатніми для самофінансування, а відтак не можуть бути джерелом розвитку;

- банківське кредитування не відіграє суттєвої ролі у розвитку сільськогосподарської галузі, хоч на даний час намітилися позитивні тенденції щодо зростання обсягів кредитування з боку вітчизняних комерційних банків, у тому числі і в частині пільгового кредитування;

- банківська система України ще повністю не мобілізувала й не реалізувала усі властиві їй стимулюючі можливості щодо стабілізації кредитного забезпечення суб'єктів аграрного сектора економіки. Банківське кредитування суб'єктів аграрної сфери потребує модернізації, розробки фундаментальних і прикладних засад його подальшого розвитку.

Рівень розвитку фінансово-кредитних організацій, що функціонують в регіоні, досліджується з позицій кількісного і якісного підходів, інституційного та функціонального. По першому з них здійснюється кількісний облік інститутів фінансово-кредитної інфраструктури. Якісний підхід припускає групування суб'єктів по виконуваних функціях, ознакам і показникам, а також оцінку їх діяльності з позиції задоволення потреб учасників відтворювального процесу у фінансово-кредитних послугах. Якісний і кількісний аспекти інфраструктури визначаються економічною ситуацією в регіоні, ступенем законодавчого регулювання, впливом державних органів управління.

Центральною ланкою фінансово-кредитної інфраструктури АПК є комерційні банки. Наявність збалансованої, ефективно функціонуючої фінансово-кредитної інфраструктури є умовою сталого розвитку агропромислового виробництва. Необхідними умовами для активізації позитивних змін є модернізація системи банківського кредитування агроформувань, що передбачає: подальше вдосконалення нормативно-правового поля, особливо в частині механізму захисту прав кредиторів; формування систем реєстрацій та оцінки об'єктів застави, а також централізованих інформаційних систем; застосування економічних стимулів до кредитних установ, які кредитують реальний сектор економіки, обмежуючи при цьому спекулятивні операції та сприяючи розвитку спеціалізованих кредитних інститутів; спрощення процедури реалізації заставленого майна, дозволивши її здійснення безпосередньо банкам; розробку банками внутрішніх нормативних документів, що регламентують кредитний процес і враховують особливості кредитування аграрних позичальників; застосування нових форм гарантування банківського кредитування; подальший розвиток страхування майна, фінансових та підприємницьких ризиків в аграрному секторі; створення гнучкої системи гарантій виконання зобов'язань за кредитними угодами сільськогосподарських позичальників як за участю держави, так і громадських організацій (товариств взаємного гарантування, інших гарантійних структур); запровадження загальнодержавного ринку застав (торгів) на базі єдиної електронної бази даних про наявні види заставленого майна, яке реалізують із метою звернення стягнення для виконання зобов'язань за кредитними угодами; запровадження корпоративної інформаційної довідкової системи й підсистеми інтернет-банку; розширення сфери діяльності шляхом створення умов і стимулювання участі банків у фінансових, фінансово-промислових, банківських об'єднаннях, статутних капіталах підприємств аграрного сектора економіки; консолідація банківського сектора, кооперація його з іншими фінансовими інститутами; розробку та впровадження в практичну діяльність банку методик аналізу кредитоспроможності з урахуванням галузевої особливості позичальників.

Говорячи про кредитну інфраструктуру, маємо на увазі комплекс кредитних установ з різною організаційною будовою, об'єднаних загальною метою кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників. На даному етапі розбудови економіки АПК до складу такої структури з різним ступенем інтеграції, на нашу думку, повинні увійти: Аграрний банк;

Спеціальний кредитний фонд; кооперативні банки; кредитні спілки; комерційні банки. Умовно таку систему можна назвати “Агрокредит”.

Основою її будови, а отже і наступного функціонування, має бути Аграрний банк. Цей момент є важливим (принциповим), тому що при іншій компоновці системи, тобто без Аграрного банку, інфраструктура як єдина, функціонувати не буде.

Отже, Аграрний банк, з одного боку, повинен стати центром, через який Уряд може проводити державну фінансово-кредитну політику в аграрному секторі економіки, з іншого – фінансовим центром галузі, в якому б здійснювалася акумуляція всіх фінансових ресурсів галузі, незалежно від джерел їх формування. Він міг би здійснювати координацію й супроводження кредитних і фінансових потоків, що спрямовуються в агропромисловий комплекс, сприяти формуванню регульованого ринку земель сільськогосподарського призначення, брати участь у фінансуванні цільових програм, залученні інвестиційних ресурсів в агропромисловий комплекс – як вітчизняних, так і іноземних.

Аналогічним шляхом, тобто створення аграрних банків, ішли Бельгія, Данія, Нідерланди, Франція та інші країни, із постсоціалістичних країн – Росія. Аграрний банк у системі кредитування (кредитної інфраструктури) повинен посісти провідне місце, але виконувати повною мірою функції кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників він зможе тільки поєднано з іншими складовими системи кредитування, насамперед, з кредитною кооперацією. Однак, незважаючи на важливість такої форми кредитних відносин саме для сільськогосподарського виробництва, в Україні кредитна кооперація не набула належного розвитку. Хоча досвід функціонування кредитних спілок в інших країнах і у нас, там де вони створені, свідчить про наявність значних потенційних можливостей щодо кредитного обслуговування в цій формі кредитних відносин.

Необхідний комплексний підхід до формування фінансово-кредитної інфраструктури АПК. Держава відповідно до загальнонаціональної та регіональної стратегії розвитку агропромислового комплексу має визначати напрями розвитку інститутів фінансово-кредитної інфраструктури, а також створювати необхідні умови для їх надійного й ефективного функціонування. Агропромисловий комплекс, зокрема сільське господарство, найбільше потребує фінансової підтримки та фінансового захисту, що зумовлюється не лише сезонністю виробництва, циклічністю, великим періодом кругообігу капіталу, а й соціально-економічною значимістю, що аграрної сфери вона забезпечує виробництво 90 % продовольчих ресурсів. Необхідність державної фінансової підтримки сільського господарства визначається специфічними умовами функціонування та рядом об'єктивних факторів. Метою державної фінансової підтримки розвитку сільського господарства є: забезпечення достатніх рівнів доходності та досягнення нормативного рівня прибутковості виробничої діяльності аграрних підприємств усіх форм власності і господарювання, поліпшення еквівалентності обміну з промисловими галузями, а також покращення фінансової стійкості та фінансового стану підприємств та організацій АПК.

На становлення і функціонування фінансово-кредитної інфраструктури АПК визначальний вплив має держава. Базовими напрямками розвитку інститутів фінансово-кредитної інфраструктури є:

1. Розширення доступності кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників.
2. Розвиток лізингу техніки, обладнання та племінної худоби.
3. Створення механізму страхування сільськогосподарських культур і майна.
4. Стимулювання створення кредитних кооперативів.

Актуальними завданнями розвитку є підвищення кількості та якості наданих послуг, їх територіальна та фінансова доступність; удосконалення законодавчої бази, що регулює діяльність фінансово-кредитних інститутів, створення сприятливого інвестиційного клімату регіону, сприяння залученню приватних інвестицій в АПК. Механізм формування і розвитку фінансово-кредитної інфраструктури-тури АПК передбачає послідовність дій, які включають: моніторинг потреб сільгосптоваровиробників у фінансово-кредитних послугах; визначення цілей і завдань подальшого розвитку інститутів фінансово-кредитної інфраструктури; визначення напрямів їх розвитку, і пріоритетних форм співпраці з сільгосптоваровиробниками; сприяння в розвитку інститутів інфраструктури через бюджетну, податкову, інвестиційну політику; оцінку результатів реалізації діяльності інститутів фінансово-кредитної інфраструктури та в разі необхідності коригування цілей і методів її досягнення.

Система фінансово-кредитних відносин сільськогосподарських підприємств з суб'єктами фінансово-кредитного сегменту у процесі функціонування і взаємодії з оточуючим середовищем удосконалюється.

Оскільки структура цих відносин сприяє розвитку змісту лише тоді, коли вона йому відповідає, то, бажаючи прискорити їх розвиток, необхідно також уважно стежити за взаємовідносинами змісту, який розвивається і наповнюється новим сенсом, і його структурою, яка залишається відносно незмінною, по мірі виникнення невідповідності між ними втручатися в об'єктивний хід подій і вносити в структуру необхідні зміни і забезпечувати цим безперешкодний подальший розвиток самих цих відносин. При цьому, основними принципами розбудови кредитної інфраструктури повинні бути: послідовність, доцільність, корисність, значимість, свобода формування, захист прав суб'єктів. І тільки тоді реалізація вказаних пропозицій сприятиме залученню фінансових потоків та банківського капіталу до кредитування сільськогосподарських підприємств, дозволить контролювати ефективність його використання та інтенсифікувати інвестиційні процеси.

Висновки. Розвиток аграрного ринку гарантує надійне ресурсне забезпечення виробництва і реалізації продукції та продовольства, сприяє розвитку підприємництва в аграрному секторі, виявляє і усуває суперечності між сільськогосподарським виробництвом, переробкою, харчовою промисловістю, торгівлею і споживачами. Необхідно забезпечити оптимальне формування і системне функціонування фінансово-кредитної інфраструктури АПК. Доцільно сприяти збільшенню кількості об'єктів інфраструктури, а саме сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, що забезпечить функціонування ринкової інфраструктури в інтересах сільськогосподарських

товаровиробників, знижуючи при цьому вплив монополізованих переробних підприємств і торгово-посередницького бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 р. № 1877-IV [Електронний ресурс] // Інформаційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Курносенко В.Г. , Соловійова О.М. Кооперація в розвитку інфраструктури аграрного ринку / В.Г. Курносенко, О.М. Соловійова // Науковий вісник НАУ. - 2007. - №110. - С. 60-64.
3. Копитець Н.Г. Сутність і значення інфраструктури аграрного ринку / // Економіка АПК. – 2008. – № 12, С. 121-123.
4. Саблук, П. Т. Розвиток сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави / П.Т. Саблук.// Економіка АПК : Міжнародний науково-виробничий журнал. – К.: 2005. - №11. - С. 4-12.

УДК 338.342.45: 334.716: 658.589

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

*Гусятинський М.В - Національний університет державної
податкової служби України*

Постановка проблеми. Загальні тенденції розвитку світової економіки доводять, що інноваційний чинник стає основою розбудови постіндустріального суспільства. У нових ринкових умовах господарювання Україна, реалізуючи інноваційну модель розвитку економіки, наштовхується на низку проблем: структурну розбалансованість, високу матеріало- та енергоємність виробництва, низький рівень інноваційної активності, дефіцит фінансових та кредитних ресурсів. Від того, наскільки результативно здійснюються інноваційні перетворення, залежить ефективність функціонування як національної економічної системи, так і її регіонів. Важливою умовою формування і реалізації інноваційної стратегії розвитку регіонів є підвищення рівня інноваційності виробничого потенціалу на основі системної взаємопов'язаності ресурсів і механізмів стимулювання впровадження інновацій.

Якість виробничого потенціалу регіону – основний чинник формування високотехнологічних виробництв, які здатні виробляти наукоємну продукцію з високою доданою вартістю, конкурентоспроможну на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Стан вивчення проблеми. Теоретичними підґрунтями дослідження інноваційної діяльності є праці Й.Шумпетера, М.Туган-Барановського, Д.Рікардо, А.Сміта, М.Кондратьєва, В.Вернадського, Т.Веблена, Г.Менша,